

TOERISME

**Rapport Institutioneel Onderzoek, betrekking hebbend op het beleidsterrein
toerisme, 1945-2002**

Auteurs:

drs. P. van der Stoep / mr. P. Brand

Versie terinzagelegging juli 2006 (PWAA)

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een projectorganisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers: eerder overgedragen archieven worden ook eerder openbaar en toegankelijk voor het publiek. Voor het Nationaal Archief betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, zij overstroomd worden met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou immers bij de invoering van de nieuwe wet ineens moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens een zelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid materiaal niet beheersbaar en hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft het Nationaal Archief in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de oude Archiefwet zijn grote achterstanden in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en het overbrengen van archief van vóór 1940 naar het Nationaal Archief geconstateerd. In inspectierapporten van deze dienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd:

Fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project).

Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, zelf immers verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar waarbij de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk wordt geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in een geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men de gegevens 'an sich' moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

De doelstelling van het Nationaal Archief bij de selectie van overheidsarchieven is dat de belangrijkste bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Met het te bewaren materiaal moet het mogelijk zijn om een reconstructie te maken van de hoofdlijnen van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving, maar ook van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen, voor zover deze zijn te reconstrueren uit overheidsarchieven. Deze selectiedoelstelling wordt in het RIO en het BSD toegepast op het betreffende beleidsterrein.

De methode om dit te bereiken vormt het institutioneel onderzoek. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorgaan verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou **moeten** zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overdracht van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Het Nationaal Archief begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT daarbij een adviserende rol spelen. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde normen 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure "Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' bij overname door PIVOT/Rijksarchiefdienst van archieven van rijksorganen" ('s-Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT in eerste instantie institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen tezamen ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de jaren 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's-Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop de overheid handelend optreedt en omvat:

1. een historische schets van (de ontwikkeling van) het beleidsterrein waarop het historisch onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen (in de RIO's 'actoren' genoemd);
 - de onderlinge relaties tussen de overheidsorganen;
 - de ontwikkeling van beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.
2. Een overzicht van de handelingen waarvoor overheidsorganen verantwoordelijk zijn, inclusief:
 - de looptijd van iedere handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend);
 - (zo mogelijk) een thematische of procedurele ordening van de handelingen, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op de omgeving, dat een orgaan op grond van attributie of delegatie verricht ter vervulling van een taak en voor het verrichten waarvan dat orgaan verantwoordelijk is. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, Koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als

onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven, tijdschriften of andere literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid - op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutionele onderzoek een belangrijke plaats in. Het begrip actor volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of een persoon die een rol speelt op een beleidsterrein. Strekken de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van rijksoverheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de nieuwe Archiefwet wordt, gebaseerd op de Algemene wet Bestuursrecht 1993, onder het begrip 'overheidsorgaan' ook verstaan (organen) van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend. Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden niet de handelingen van particuliere instellingen opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

4. Toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het basisselectiedocument (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt de beschrijving van het RIO: in overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor de 'eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgedragen worden aan het Nationaal Archief. De ontwerp-selectielijst wordt ter inzage gelegd bij de verschillende instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan de minister van OcnW aan. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overdracht van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de

grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die het Nationaal Archief na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de voor het beheer verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

INHOUDSOPGAVE

1. Verantwoording	8
2. Actorenoverzicht	10
2.1 Primaire zorgdrager	10
2.2 Actoren ressorterend onder de primaire zorgdrager	10
2.3 Secundaire zorgdragers.....	11
2.4 Vakminister	12
3. Historisch overzicht beleidsterrein	13
3.1 Plaats toerisme binnen het Ministerie van Economische Zaken.....	13
3.2 Beleid ten aanzien van toerisme	14
3.2.2 Toeristische infrastructuur	18
3.2.4 Accommodatie.....	20
3.2.5 Propaganda/promotie.....	22
3.2.6 Verbeteren dienstverlening	23
3.2.7 Onderzoek.....	24
4. Lijst met gebruikte afkortingen	25
5. Selectielijsten.....	26
5.1 Algemeen.....	26
5.2 Stimuleringsmaatregelen (wetgeving)	30
5.3 Uitvoering (Subsidie- en kredietverlening)	31
5.4 Advies, evaluatie en verantwoording	32
6. Gebruikte bronnen	35
6.1 Wet- en regelgeving.....	35
6.2 Literatuur	36

1. Verantwoording

Voor u ligt het onderzoeksrapport naar het beleidsterrein Toerisme. Dit onderzoek is gedaan in het kader van het convenant tussen de Algemeen Rijksarchivaris en de Secretaris - Generaal van Economische Zaken van 27 juli 1995.

Het institutioneel onderzoek concentreert zich op beleidsvorming die direct gericht is op het bevorderen van toerisme. Het rapport beperkt zich tot de periode vanaf 1945 tot en met 2002.

Het beleidsterrein Toerisme heeft raakvlakken met het terrein van de Openluchtrecreatie. De minister van Economische Zaken en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, die verantwoordelijk is voor het beleidsterrein Openluchtrecreatie, werken nauw samen op het gebied van toerisme. Bij Openluchtrecreatie staan ontspanning en zelfontplooiing in de open lucht centraal. De deelbeleidsterreinen die onder Openluchtrecreatie vallen zijn o.a. land- en waterrecreatie, kampeerbeleid, paardensport, volkstuinieren en sportvisserij.

Toerisme is nauw verbonden met deze beleidsterreinen, maar dient voornamelijk een economisch belang. De doelstelling van het beleid ten aanzien van toerisme bestaat uit het bevorderen van toerisme binnen en naar Nederland. Het bezoek van (buitenlandse) toeristen heeft een aanzienlijk economisch belang. De internationale toeristische markt is sterk competitief. Bovendien veranderen de wensen van de reiziger voortdurend. EZ wil de economische marktpositie van de toeristische sector in Nederland versterken. Het ministerie wil daarbij ondernemers de ruimte geven om te ondernemen (bijvoorbeeld door het wegnemen van bureaucratie en administratieve lasten) en door het stimuleren van organisaties die zich bezig houden met toerisme (dit d.m.v. stimuleringsmaatregelen).

Naast dat het raakvlakken heeft met Openluchtrecreatie is het thema toerisme ook gelieerd aan bijvoorbeeld het Grote Steden Beleid, het Ruimtelijk Economische Beleid en het beleid ten aanzien van de kansspelen. Het beleid op deze terreinen is niet direct gericht op het bevorderen van het toerisme, maar heeft zeker effect op het toerisme. Bovendien heeft het toeristisch beleid raakvlakken met het MKB beleid (EZ), vrije tijdsbeleid (WVC nu VWS), Ruimtelijke Ordening (VROM), Verkeer en Vervoer (V&W). Omdat deze elementen in onderzoeken naar andere beleidsterreinen worden opgenomen worden zij hier niet uitvoerig behandeld. Hiervoor wordt verwezen naar de volgende Rapporten Institutioneel Onderzoek: Regionaal Economisch Beleid, Stimulering Midden- en Kleinbedrijf, Cultuurbeheer, Ruimtelijke ordening en Geo-informatie, Milieubeheer, Integraal beleid verkeer en vervoer.

Tot slot is op advies van deskundige prof. dr. J. Lengkeek, hoogleraar Sociaal-ruimtelijke analyse aan Wageningen UR, ter aanvulling een paragraaf over de Toeristisch Recreatieve Ontwikkelingsplannen (TROP's) uit de jaren tachtig toegevoegd.

2. Actorenoverzicht

2.1 Primaire zorgdrager

Minister van Economische Zaken

De minister van economische zaken is als verantwoordelijke minister voor de stimulering van de economie ook verantwoordelijk voor de stimulering van het toerisme. Omdat het beleid ten aanzien van het toerisme nauw verwant is aan de openluchtrecreatie, waar de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verantwoordelijk is, gaan de twee ministeries vanaf de jaren '90 steeds meer samenwerken.

2.2 Actoren ressorterend onder de primaire zorgdrager

Adviescommissie Toerisme en de EU.

Het Ministerie van Economische Zaken heeft namens Nederland zitting in deze commissie.

Adviescommissie Toeristisch Produkt Nederland (a.c. van Gent tot 1984)

Deze commissie is ingesteld naar aanleiding van de Nota Toeristisch Beleid 1980-1984. Met de instelling van de informele werkgroep toerisme in 1984 is deze adviescommissie opgeheven.

Adviescommissie verbetering toeristische dienstverlening

Opgericht op 26 juni 1980. Leden van deze commissie zijn afkomstig uit de volgende organisaties: NBT, ANWB, NS, KLM, ANVV, bedrijfsschap Horeca en Recron. Met de instelling van de informele werkgroep toerisme in 1984 is deze commissie opgeheven.

Bijzondere Benelux commissie voor het Toerisme

Taak van deze commissie is het bevorderen van het Benelux toeristenverkeer buiten het hoogseizoen tussen de Benelux landen.

Informele werkgroep toerisme (i.p.v. Adviescommissie Toeristisch Produkt Nederland en Adviescommissie Verbetering Toeristische Dienstverlening, zie Stcrt 1984, 245)

De informele werkgroep toerisme is op initiatief van Economische Zaken in 1984 opgericht en bestaat uit vertegenwoordigers uit het toeristische bedrijfsleven, toeristische organisaties en enkele ambtelijke diensten (vertegenwoordigers van onder andere ministeries). De werkgroep richt zich voornamelijk op promotie van en dienstverlening in het toerisme. De werkgroep komt minstens een maal per jaar bijeen en vervangt de Adviescommissies Toeristisch Produkt Nederland en Verbetering Toeristische Dienstverlening, die bij oprichting van deze werkgroep werden opgeheven.

Structuurcommissie voor de verblijfsrecreatiesector

De structuurcommissie is opgericht op 31 januari 1983 en heeft tot taak een project op te stellen tot verbetering van de structuur van de verblijfsrecreatiesector. De commissie rapporteert aan de staatssecretaris van Economische Zaken.

2.3 Secundaire zorgdragers

Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Omdat het beleid ten aanzien van het toerisme nauw verwant is aan de openluchtrecreatie, waar de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verantwoordelijk voor is, gaan de ministeries van Economische Zaken en LNV vanaf de jaren '90 steeds meer samenwerken.

Algemeen Nederlands Verbond van Reisonderningen (ANVR)

Het Algemeen Nederlands Verbond van Reisonderningen is uitvoerder van de Subsidieregeling automatisering reissector 1984 en besluit over al dan niet toekenning van de subsidie. Tegen een beslissing van de ANVR kan de aanvrager beroep aantekenen bij de minister (middels een beroepschrift).

Centraal Bureau voor de Statistiek

Het CBS is opgericht met als kerntaak het verzamelen, bewerken en publiceren van statistieken ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is een overheidsinstelling ressorterend onder het Ministerie van Economische Zaken. Het onderzoeksprogramma wordt goedgekeurd door de Centrale Commissie voor de Statistiek. Dit is een onafhankelijke commissie die waakt over de onafhankelijkheid, onpartijdigheid, relevantie, kwaliteit en continuïteit van het statistisch programma. De Directeur-generaal van het CBS is onafhankelijk als het gaat om de keuze van onderzoeksmethoden en de beslissing om uitkomsten te publiceren. Een en ander is vastgelegd in de Wet op het Centraal bureau en de Centrale commissie voor de statistiek van 1996. In 2000 heeft het kabinet het standpunt ingenomen dat het CBS zich zal ontwikkelen tot een volwaardig Zelfstandig Bestuursorgaan.

De informatie die het CBS verzamelt, omvat vele maatschappelijke aspecten, van macro-economische indicatoren als economische groei en consumentenprijzen, tot de inkomenssituatie van individuen en huishoudens. Hiertoe worden zoveel mogelijk bestaande administratieve bestanden gebruikt. Ter aanvulling worden jaarlijks honderden enquêtes gehouden onder bedrijven en huishoudens en bij particuliere- en overheidsinstellingen. Het CBS verplicht zich tot geheimhouding van de individuele gegevens. De uitkomsten van enquêtes leveren een schat aan informatie op over de Nederlandse maatschappij. De statistische expertise en de wetenschappelijke analyse achteraf staan borg voor adequate en betrouwbare informatie.

College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB)

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven is een bestuursrechtelijk college dat oordeelt over geschillen op het terrein van het sociaal-economisch bestuursrecht. Daarnaast is het College hoger beroepsinstantie voor uitspraken betreffende een bepaald aantal wetten, zoals bijvoorbeeld de Mededingingswet en de Telecommunicatiewet. Verder fungeert het College in hoger beroep als tuchtrechter.

Het College werd in 1954 in het leven geroepen bij de inmiddels ingetrokken Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie. Aanvankelijk was het College louter de administratieve rechter in het kader van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Daarna werd het College ook aangewezen als rechter in wetten die niets of weinig met de P.B.O. te maken hebben, maar wel liggen op het terrein van het sociaal-economisch bestuur.

Stichting Nederlands Congresbureau

Het Nederlands Congresbureau is in 1980 opgericht door het bedrijfsleven, met steun van het Ministerie van Economische Zaken. De Stichting Nederlands Congresbureau in Amsterdam is uitvoerder van de Subsidieregeling internationale congressen (1984, 1988) en besluit over al dan niet toekenning van de subsidie. Tegen een beslissing van de Stichting kan de aanvrager beroep aantekenen bij de minister (middels een beroepschrift). Het NCB heeft naast deze publiekrechtelijke taak ook als doel het werven van congressen en te zorgen voor een vergroting van de buitenlandse deelname aan congressen in Nederland. Dit gebeurt door middel van onder meer acquisitie, advisering en coaching en promotie en voorlichting.

Op 1 juli 2001 is het Nederlands Congresbureau opgegaan in het TRN (Toerisme Recreatie Nederland).

2.4 Vakminister

Toerisme is een thema dat raakvlakken heeft met vele andere beleidsterreinen. Daarom is een groot aantal ministers werkzaam op dit gebied, te weten de ministers van Buitenlandse Zaken, Financiën, Justitie, LNV, VWS en V&W. Deze ministers voeren interdepartementaal overleg, hebben contact met relevante organisaties en presenteren het Nederlandse standpunt in intergouvernementele organisaties. Deze taken worden ondervangen door een drietal vakministershandelingen (nrs. 26, 27 en 28).

3. Historisch overzicht beleidsterrein

3.1 Plaats toerisme binnen het Ministerie van Economische Zaken

Periode	DG	Directie	Hoofdafdeling	(onder)afdeling
1945-1954	DG Handel en Nijverheid			
1954-1960	DG voor de Middenstand en Toerisme			Vreemdelingen verkeer
1960-1964	DG voor de Middenstand en Toerisme		Middenstand(s-politiek) en Toerisme	Toerisme en vervoerswezen
1965-1973	DG voor Midden- en Kleinbedrijf en Toerisme			toerisme
1974-1975	DG voor Handel, Ambacht en Diensten			Toerisme
1976	DG voor Handel, Ambacht en Diensten	Vestigingsbeleid en ordelijk economisch verkeer		Toerisme
1977-1979	DG Handel, Ambacht en Diensten			Toerisme
1980-1982	DG Handel, Ambacht en Diensten	Bedrijfssectoren en Toerisme	Toerisme	
1983-1985	DG Handel, Ambacht en Diensten	Handel, Bouw, Diensten en Toerisme	Toerisme	
1986-1987	DG Diensten, Midden-en Kleinbedrijf en Ordening	Handel, Toerisme en Financiering	Toerisme	
1988-1991	DG Diensten, Midden-en Kleinbedrijf en Ordening	Diensten	Toerisme	
1992	DG Diensten, Midden- en Kleinbedrijf en Ordening	Handel Toerisme en Financiering	Toerisme	
1993-1998	DG Economische Structuur	Regio's, Bedrijfsomgeving en Milieu	Toeristisch Beleid	
1999	DG Economische Structuur	Ruimtelijk Economisch Beleid		Regio's, Toerisme en Steden
2001	DG Ondernemingsklimaat	Ruimtelijk Economisch Beleid	Cluster Bereikbaarheid en Steden	Toerisme en Recreatie (is geen afdeling)

3.2 Beleid ten aanzien van toerisme

3.2.1 Algemeen beleid

De doelstelling van het beleid ten aanzien van toerisme bestaat uit het bevorderen van toerisme binnen en naar Nederland.

In zekere zin bood het resultaat van de Tweede Wereldoorlog Nederland nieuwe kansen op het gebied van het toerisme. Het toerisme was al voor de oorlog sterk opgekomen, maar hier had Nederland niet van kunnen profiteren omdat het binnen Europa en de wereld een 'duurte - eiland' was. Dit zorgde voor een tekort op de betalingsbalans. Na de oorlog moest dit voorkomen zien te worden.

Ook het uitschakelen van concurrenten Duitsland en Oostenrijk als trekpleister, alsmede de stationering van geallieerde troepen in Europa boden kansen voor Nederland om de zo broodnodige deviezen binnen te halen.

Probleem bij het willen binnen halen van toeristen was het gebrek aan goede hotelruimte. Door de oorlog waren veel hotels vernietigd en anderen waren gevorderd voor het huisvesten van repatrianten. Ook het gebrek aan huishoudelijke spullen zoals lakens en servies was een punt van aandacht voor de overheid.

Om de buitenlandse toeristen naar Nederland te krijgen was het noodzakelijk om Nederland in het buitenland te promoten. Een belangrijke rol was hier weggelegd voor de Algemene Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingenverkeer. Zij ontving subsidies van het Ministerie van Economische Zaken om deze taak tot uitvoering te brengen.

In 1956 werd de Hotelkredietbeschikking ingesteld om de hotelcapaciteit te vergroten. Ondernemers konden tegen gunstige voorwaarden geld lenen om een hotel of een daarbij behorend café of restaurant te openen of uit te breiden. De kredieten werden verleend door de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. (later de Nationale Investeringsbank N.V.). De hotelkredietbeschikking is met wijzigingen tot 1983 actief geweest.

In de jaren '60 werd duidelijk dat toerisme niet alleen goed was voor de nationale inkomsten, maar dat het ook een belangrijke bron was voor de werkgelegenheid. Ook was het toerisme belangrijk voor de betalingsbalans.

Kansen werden ook gezien in het zogenaamde mengtoerisme: mensen die voor zakelijke doeleinden zoals congressen en jaarbeurzen naar Nederland kwamen en daar een paar dagen vakantie aan vast plakten.

Vanaf de jaren '80 trad de overheid steeds meer voorwaardenscheppend op. Dit moest leiden tot meer mogelijkheden en verantwoordelijkheden voor particulier initiatief. Het feitelijk beleid werd uitgevoerd via de zogenaamde spitsorganisaties, die in ruil voor subsidies met plannen kwamen om het toerisme te stimuleren.

Voor de jaren'90 werden er in de nota Ondernemen in Toerisme¹ vier rode draden uitgestippeld voor het beleid. De aandacht werd gericht op professionalisering van het toeristisch-recreatief bedrijfsleven, samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en consumentenorganisaties, duidelijke prioriteitstelling en het vergroten van de aandacht voor natuur en milieu. Gekoppeld aan de thema's waar het beleid zich mee bezig ging houden namelijk: Nederland waterland, stedelijk knooppunten, cultuur-historisch erfgoed en de kust.

De zes hoofdgebieden voor de economische ontwikkeling van het toerisme zijn als volgt:

1. Vergroten integratie van het toerisme in het overheidsbeleid (ruimtelijke ordening, onderwijs e.d.) en internationale samenwerking binnen de verschillende organisaties zoals de EG, OESO en WTO.
2. Verbeteren van de bedrijfsvoering. Aandachtpunten hierbij waren onderwijs, automatisering, classificatie en de congressector.
3. Behartiging van consumentenbelangen. Bijvoorbeeld totstandkoming geschillencommissies.
4. Verbeteren toeristisch-recreatieve infrastructuur. Hier werd het eerder opgestarte beleid voortgezet. Wel werden er duidelijker keuzes gemaakt ten aanzien van de soorten projecten die steun kregen. Zij moesten een bijdrage leveren aan duurzame economische groei, aansluiten bij de vier gekozen thema's, milieuvriendelijk zijn en bij voorkeur een hoge organisatiegraad hebben.
5. Intensiveren van de promotie en informatieverschaffing in binnen- en buitenland. Hieronder vallen objectieve informatieverschaffing zoals door de VVV, maar ook de promotie van het toerisme door de NBT. Het Ministerie van Economische Zaken heeft hierbinnen zelf geen taken, maar steunt de spitsorganisaties wel financieel.
6. Onderzoek, kennisopbouw en statistiek. Gestreefd wordt naar een harmonisatie van onderzoeksinspanningen en statistieken in EG verband. Onderzoek kan bijdragen aan de professionalisering van het toeristisch beleid.

De in 1993 verschenen voortgangsrapportage n.a.v. de nota Ondernemen in toerisme², laat zien dat gemeenten, provincies en promotionele organisaties als NBT, ANWB, VVV's en branche-organisaties, de in 1990 gekozen thema's (Nederland waterland, cultuur-historisch erfgoed, steden en de kust) ondersteunen.

Gesteld wordt dat de relatie tussen enerzijds recreatie op het water, anderzijds economische voorzieningen en bestedingen op het land meer aandacht zal moeten krijgen. Bij de overige thema's kan de ingeslagen koers worden gevolgd zoals die eerder is uitgezet. Wel zal de relatie tussen toerisme en mobiliteit, milieu en natuur steeds meer aandacht (dienen te) krijgen. Bovendien zullen de relaties met andere departementen op

¹ Nota Ondernemen in toerisme: Het toeristisch beleid voor de jaren negentig (TK 21 525, Den Haag, 1990)

² Voortgangsrapportage Ondernemen in toerisme: Werk in uitvoering (Den Haag, 11 juni 1993)

de gebieden openluchtrecreatie, cultuur, criminaliteit en mobiliteit, verder worden versterkt.

In de nota Werken aan concurrentiekracht³, wordt geconstateerd dat de concurrentieslag om de toeristische consument heviger wordt. De consument wordt steeds mobieler evenals het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven. Het toeristisch beleid zal gericht dienen te zijn op het scheppen van zo gunstig mogelijke voorwaarden voor de sector. Door het sterk internationale karakter van de sector, wordt het verstevigen van de internationale concurrentiepositie daarbij als belangrijk punt gezien

De scherpere concurrentie noodzaakt tot aanpassingen van het beleid. Centraal staat hierbij een andere taakverdeling tussen EZ, andere overheden en toeristisch-recreatieve organisaties. De conclusie is getrokken dat het vooral laatstgenoemde organisaties zijn die, omdat zij dicht bij de markt staan, effectief op markttuitdagingen kunnen anticiperen. Dit betekent dat EZ haar inhoudelijke rol zal loslaten en zich meer zal gaan concentreren op duidelijke afspraken met deze organisaties.

Naar aanleiding van de motie Voûte-Droste, die de Kamer op 18 oktober 1998 heeft aangenomen⁴, heeft het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, op 19 februari 1999 een brief⁵ aan de voorzitter van de Tweede Kamer gestuurd. In bovengenoemde motie werd de regering gevraagd om een stimulerend en samenhangend beleid op toeristisch-recreatief gebied te ontwikkelen en de mogelijkheden te onderzoeken voor een zgn. revolving fund t.b.v. projecten op toeristisch-recreatief en cultuurtoeristisch gebied.

In de beleidsbrief wordt aangegeven dat het bieden van een geïntegreerd product, van essentieel belang is voor het voortbestaan van ondernemingen in de toeristisch-recreatieve sector. Een product dat rekening houdt met de samenwerking tussen toeristische en recreatieve ondernemingen en aanverwante sectoren (natuur, cultuur, vervoer, etc.) Om op deze veranderingen antwoord te kunnen geven is expertise uit de sector zelf noodzakelijk. De overheid zorgt voor de randvoorwaarden waaronder de sector zich zelfstandig kan ontwikkelen. Deze beleidsrichting was echter al eerder in gang gezet. Het accent in deze voorwaardenscheppende rol komt te liggen op interventie en integratie. Spitsorganisaties zoals NBT, AVN, KIC-Stichting Recreatie, dienen hierbij de rol van stimulator over te nemen van de overheid.

In de voortgangsrapportage Toerisme en recreatie⁶ wordt aandacht geschonken aan de voortgang van het beleid t.a.v. het toerisme en recreatie (n.a.v. de eerdere beleidsbrief van 19 februari 1999). In de rapportage wordt gesteld dat het toeristisch beleid steeds meer

³ Nota Werken aan concurrentiekracht: Het toeristisch beleid tot 2000 (Den Haag, 29 mei 1996)

⁴ TK 26 200 XIII nr. 21

⁵ TK 26 419, nr. 1

⁶ TK 26 419, nr. 6 (gezamenlijke brief van het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 9 juni 2000)

geïntegreerd wordt met andere beleidsterreinen. Hierbij zijn overlappings met het beleid, gevoerd door andere ministeries. Met name het Grote Steden Beleid, het ruimtelijk beleid (Ruimte voor Regio's) en Ruimte voor Economische Activiteit.

Een ander voorbeeld van integratie is de aanwending van Europese middelen voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie. Hiernaast kan ook de toeristische sector in achterstandsgebieden tappen uit EU vaatjes gericht op regionale ontwikkeling.

De eigen verantwoordelijkheid van de sector zal vorm krijgen door de zwaardere rol die intermediaire organisaties toebedeeld krijgen. Een hoofdpunt in de veranderende verhouding tussen sector en het rijk is de krachtenbundeling van de toeristische spitsorganisaties in één Toeristisch Huis. Het Toeristisch Huis zal de rol van stimulator en mede-ontwikkelaar voor de sector vervullen, een taak die vroeger door de overheid werd uitgeoefend.

Met de oprichting in 2001 van TRN, een fusie van de intermediaire organisaties NBT, AVN, ANVV (later ook het Nederlands Congresbureau), is een belangrijke bundeling in de toeristische en recreatieve sector vormgegeven.

De overheid formuleerde in haar beleidsbrief van juli 2001⁷ een aantal streefwaarden voor de periode t/m 2005: een omzetgroei van 57 naar 75 mld. gulden in 2005, een reële bestedingsgroei van het inkomend toerisme boven het (NW-)Europese gemiddelde, een verdere spreiding van het toerisme in Nederland naar plaats en tijd, een herovering van de top-zes positie op de ranglijst van internationale congressen. Voor het bereiken van deze doelstellingen is een blijvende aandacht vereist voor verdere versterking van de internationale concurrentiepositie van het toeristisch bedrijfsleven en voor de wervingskracht van het Nederlandse toeristisch product. De rijksoverheid wil 4 sporen bewandelen om de sector in staat te stellen genoemde macro-doelstellingen te realiseren:

- algemeen overheidsbeleid gericht op de versterking van de economie, zoals lastenverlichting, soepele marktwerking, investeringen in de kennisinfrastructuur, bevordering ondernemerschap
- realiseren van een niet-versnipperde, goed georganiseerde intermediaire organisatiestructuur op het gebied van informatie, promotie, marktkennis, innovatieve productontwikkeling
- integratie van toeristische aspecten in relevante brede onderwerpen van rijksbeleid, zonodig interveniëren bij collega-departementen (voorbeeld: Rijksbeleid Grote steden)
- grote projecten en evenementen, met positieve effecten van nationaal belang die rijksondersteuning rechtvaardigen, financieren

In 2002 kwam er een beleidsbrief⁸ uit dat een gezamenlijk werk betrof van de Ministeries van Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De brief was tot

⁷ Beleidsbrief van de staatssecretarissen van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Economische Zaken aan de voorzitter van de Tweede Kamer van 4 juli 2001 (TK 26 419, nr. 6)

⁸ Toeristisch-Recreatief ActieProgramma -TRAP (TK 26 419 nr. 9, maart 2002)

stand gekomen in overleg met andere ministeries en overheden en was afgestemd met de sectororganisaties. De doelstellingen waren als volgt: ten eerste moest er gezorgd worden voor kwalitatief en kwantitatief voldoende recreatiemogelijkheden voor alle Nederlanders. Daarnaast werd behoud en versterking van de internationale concurrentiepositie van de toeristisch – recreatieve sector nagestreefd.

Hierbij werden vijf invalshoeken gehanteerd.

1. Versterking Nederlandse economie d.w.z. lastenvermindering, marktwerking, investeren in kennisinfrastructuur, duurzaamheid en het bevorderen van ondernemerschap.
2. Investeren in voorzieningen. De overheid droeg bij aan projecten die bijvoorbeeld recreatie groen in stedelijke gebieden bevorderen of de toegankelijkheid van landelijke gebieden verbeteren.
3. Integratie. Deze invalshoek is tweeledig. Ten eerste werd gestreefd naar integratie van het toeristisch – recreatieve beleid in andere beleidsterreinen ten aanzien van cultuur, water, infrastructuur, landschap, landbouw en steden. Ten tweede werd de aandacht gericht op kwaliteitsverbetering van bestaande faciliteiten
4. Structuur. Verantwoordelijkheden werden gelegd bij andere overheden dan de rijksoverheid en de uitvoering gedelegeerd aan professionele organisaties. Dit bevordert de betrokkenheid, creativiteit, slagvaardigheid en maatwerk.
5. Wet – en regelgeving. Dit is vooral van belang op het gebied van de verblijfsrecreatie.

De thema's waar het toeristisch beleid zich tussen 1945 en 2002 op richt blijven in grote lijnen hetzelfde. Infrastructuur, accommodatie, spreiding in tijd en ruimte en propaganda spelen de gehele periode een rol. De nadruk op de motivatie voor het gevoerde beleid wisselt wel tijdens de periode. Van het binnenhalen van deviezen, via werkgelegenheid naar milieuaspecten. In de onderstaande paragrafen worden deze aspecten nader behandeld.

Het toeristisch beleid heeft raakvlakken met de volgende beleidsterreinen:

- vrije tijdsbeleid (WVC nu VWS)
- openluchtrecreatie (LNV)
- Ruimtelijke Ordening (VROM)
- Verkeer en Vervoer (V&W)
- Het MKB beleid (EZ)

Voor deze raakvlakken wordt ook verwezen naar de volgende Rapporten Institutioneel Onderzoek: Stimulering Midden- en Kleinbedrijf, Regionaal Economische Beleid, Openluchtrecreatie, Integraal beleid verkeer en vervoer, Milieubeheer, Ruimtelijke ordening en Geo-informatie, Cultuurbeheer,

3.2.2 Toeristische infrastructuur

Onder toeristische infrastructuur worden voorzieningen verstaan die in de grond tot en met de bodemoppervlakte zijn gelegen: algemene nutsvoorzieningen voor gas, water en elektriciteit, rioleringen en toegangswegen, parkeerterreinen en het bouwrijp maken van de grond. Ook vallen de waterzuiveringsinstallaties en de infrastructuur ten behoeve van slechtweervoorzieningen en jachthavens hieronder, mits ze staan in relatie tot toeristische bedrijven.

Het toerisme werd in de jaren '50 en '60 gekenmerkt door een geringe spreiding in ruimte en tijd. Als gevolg hiervan concentreerde het toerisme zich op een aantal plaatsen die grote aantrekkingskracht uitoefenden op toeristen en goed bereikbaar waren. Dit had negatieve gevolgen voor de prijsontwikkeling. Niet alleen de prijs van consumptiegoederen steeg, maar ook bijvoorbeeld de grondprijzen gingen omhoog. Daarbij werkte de extreme drukte in die gebieden niet als goede reclame. Daartegenover waren er gebieden die wel een zekere toeristische potentie hadden, maar nauwelijks ontwikkeld waren. Vanaf 1960 werden daarom subsidies verleend aan lagere overheden om de infrastructuur van deze gebieden te verbeteren.

In de jaren '80 werd er gestreefd naar een betere prijs/kwaliteit verhouding van het toeristische aanbod. Nederland werd als duur ervaren. Mensen gaven in Nederland minder geld uit en veel Nederlanders trokken voor een vakantie naar het buitenland. Rekening houdende met streek- en bestemmingsplannen werd door middel van subsidies aan lokale overheden de toeristische infrastructuur verbeterd.

In toeristische ontwikkelgebieden was het beleid erop gericht om het gebied te voorzien van een of meer concentratiepunten voor accommodaties en andere voorzieningen met aansluitende infrastructuur. In al bestaande toeristengebieden werd gewerkt aan een kwaliteitsverbetering.

In de jaren '90 werd de aandacht voor het verbeteren van de infrastructuur gericht op die locaties waar de meeste toeristische activiteit plaatsvond. Vooral de kust, het water en de steden zijn gebieden die voor de buitenlandse toerist aantrekkelijk zijn. Voor de Nederlanders is ook het boslandschap een attractiepoint. Hierbij werd het toerisme steeds meer geïntegreerd in het regionale beleid.

Voor de praktische uitvoering werd gebruik gemaakt van Toeristisch Recreatieve Ontwikkelingsplannen (TROP's) die door de Provinciale Staten met gebruikmaking van door het Ministerie van Economische Zaken verleende subsidies werden opgesteld. De totstandkoming van deze plannen wordt in de volgende paragraaf uiteengezet.

3.2.3 Toeristisch Recreatieve Ontwikkelingsplannen (TROP's)

In juli 1979 verscheen de 'Eerste nota toeristisch beleid' van de Staatssecretaris van Economische Zaken, de heer Hazekamp. In de nota wordt aan de hand van het toenemende tekort op de reisverkeersbalans gesignaleerd, dat de positie van Nederland in het internationale reizigersverkeer zwakker wordt. Hierbij wordt het toerisme aangewezen als bron van werkgelegenheid en inkomen. Dit kan als een ingang worden genomen tot de verbetering van de economische situatie, speciaal voor de economisch zwakke regio's van ons land.

Het beleid gaat zich dan ook richten op de verbetering van het toeristisch produkt in Nederland. De nota maakt ook het voornemen bekend meer onderzoek te laten verrichten, niet alleen naar de mogelijkheden van de overheid, maar vooral ook naar de mogelijkheden van toeristische organisaties en het toeristische bedrijfsleven. De nota noemt een overall-toeristisch ontwikkelingsplan, dat in Limburg in voorbereiding is, als voorbeeld. Ook voor andere regio's met een relatief hoge werkloosheid zal een dergelijk plan van belang zijn. Hieruit kan worden afgeleid dat het aanvankelijk niet de bedoeling was dat alle provincies een dergelijk plan zouden opstellen, zoals naderhand gebeurd is.

Het TROP

Het Toeristisch-Recreatief Overall-Plan Limburg verscheen in maart 1981 onder andere als een gevolg van de Perspectievennota Zuid-Limburg (door EZ en het Provinciaal bestuur Limburg). Hiermee was het eerste TROP verschenen. Het TROP-Limburg kreeg veel belangstelling en publiciteit. Men begon het TROP te zien als ontbrekend instrument voor de uitwerking van het toeristisch beleid op regionaal niveau. De openluchtrecreatie kent op dit niveau de recreatiebasisplannen in het kader van de Plannings Procedure Openluchtrecreatie (PPO).

Als zodanig onderschreef ook het Ministerie van Economische Zaken het belang van het TROP en de andere provincies werden (o.a. financieel) gestimuleerd in hun ideeën over het opstellen van Toeristisch-recreatieve ontwikkelingsplannen. De eerste provincies die reageerden waren Drenthe en Groningen vanuit de optiek van regionale economische problematiek. Het TROP-Drenthe verscheen in februari 1983. Inmiddels waren ook de overige provincies gestart met het ontwikkelen van een TROP. Zij werden hierin financieel gesteund door het Ministerie van EZ en nu ook door het Ministerie van Landbouw en Visserij. Hieruit blijkt de eerste samenwerking van deze ministeries op dit terrein. In 1985 is er voor alle provincies (ook Flevoland en Rijnmond) een TROP verschenen of in voorbereiding.”

3.2.4 Accommodatie

Begin jaren '50 was het probleem bij het binnen halen van toeristen het gebrek aan goede hotelruimte. Door de oorlog waren veel hotels vernietigd en anderen waren gevorderd voor het huisvesten van repatrianten. Ook het gebrek aan huishoudelijke spullen zoals lakens en servies was een punt van aandacht voor de overheid.

De volgende categorieën kunnen tot de toeristische accommodatie behoren: hotels en motels, kampeer-, -bungalow-, -en aanverwante bedrijven, jachthavens en toeristische attractiepunten. Ook slechtweervoorzieningen (zwembaden, solaria, tropicana, indoor recreatievoorzieningen en centrale verwarming in bungalows) en casino's vallen hieronder. Doel van het gevoerde beleid ten aanzien van de accommodatie was het verhogen van zowel de kwaliteit als de kwantiteit.

Ook accommodatie voor congressen kreeg aandacht in de jaren '60. Dit kwam door de snelle ontwikkeling van het zogenaamde mengtoerisme. Mensen die voor een congres naar Nederland kwamen, plakten er nog een aantal dagen vakantie aan vast.

De bouw van het Congresgebouw in Den Haag en de RAI in Amsterdam kunnen in dit kader gezien worden.

Hoewel al vlak na de Tweede Wereldoorlog werd ingezien dat internationale congressen een stimulans konden vormen voor de Nederlandse economie duurde het tot 1980 voordat er een aparte subsidieregeling werd ingesteld om deze congressen te promoten.

Ondernemers kregen een vast bedrag per buitenlandse deelnemer aan het internationale congres. Het bedrijfsleven reageerde positief op de bemoeiingen van het Ministerie van Economische Zaken. De regeling werd uitgevoerd door de Stichting Nederlands Congresbureau. De subsidieregeling liep tot en met 1990. Daarna werd zij vervangen door een participatie van Economische Zaken in het activiteitenprogramma van het Nederlands Congres Bureau (NCB).

Omdat Nederland in de jaren '80 een hoog kostenpeil had, was het erg belangrijk om zich te richten op het verbeteren van de kwaliteit van de toeristische accommodaties en deze te moderniseren. Dit om te kunnen concurreren met landen die goedkoper zijn. Naast technische en organisatorische verbeteringen werd de aandacht ook vooral gericht op de menselijke factor. De medewerkers bepalen voor het grootste gedeelte de sfeer die een vakantie maakt of breekt. (zie 3.2.5)

Om de verbeteringen te financieren werd gebruik gemaakt van de volgende maatregelen:

- *Hotelkredietbeschikking*
In 1956 werd de Hotelkredietbeschikking ingesteld om de hotelcapaciteit te vergroten. Ondernemers konden tegen gunstige voorwaarden geld lenen om een hotel of een daarbij behorend café of restaurant te openen of uitbreiden. De kredieten werden verleend door de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. (later de Nationale Investeringsbank N.V.). De hotelkredietbeschikking is met wijzigingen tot 1983 actief geweest.
- *Wet Investeringsrekening*
De WIR is van toepassing op hotels, motels, jachthavens en toeristische attractiepunten. Door premies, die verreken worden via fiscale aanslagregelingen betalen ondernemers die investeringen doen minder inkomsten – of vennootschapsbelasting.
- *Kredietbeschikking Midden- en Kleinbedrijf*
Door de overheid gegarandeerde kredietverleningen.
- *Subsidieregeling Brandveiligheidsvoorzieningen logiesbedrijven*
Deze regeling verzorgt subsidies voor het brandveiliger maken van hotels, motels en pensions die voor 1975 zijn gevestigd. De subsidie bedraagt een derde deel van de te

maken kosten, met een maximum van f100.000,-. De investeringskosten moeten hoger zijn dan f10.000,-.

- *Kredietbeschikking Toeristische Accommodatie*
Deze regeling is de opvolger van de Hotelkredietbeschikking van 1962. Was de Hotelkredietbeschikking nog alleen op hotels gericht, deze nieuwe regeling was ook van toepassing op kampeer en bungalowbedrijven, jachthavens en toeristische attractiepunten.
- *Overige regelingen*
Naast deze specifiek op het toerisme gerichte regelingen, lift de ontwikkeling van het toerisme ook mee met andere regelingen zoals de Perspectievennota Zuid Limburg en het Integraal Structuurplan Noorden des Lands (IPS).

3.2.5 Propaganda/promotie

Al vanaf vlak na de Tweede Wereldoorlog werd de propaganda of promotie van Nederland overgelaten aan particuliere organisaties. Vooral de Algemene Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingenverkeer kreeg van de overheid subsidies om hun taak uit te voeren.

In 1968 werd door de ANVV en het Ministerie van Economische Zaken het Nationaal Bureau voor Toerisme opgericht. De taak van het NBT was de bevordering van het binnenlands en internationaal toerisme en het verbeteren van het toeristisch product. De NBT kreeg hier subsidie voor. Hiernaast levert ook het bedrijfsleven subsidie voor het maken van propaganda. De NBT werkt intensief samen met de VVV's.

Vanaf het begin is het beleid geweest om de promotie van Nederland zowel in het binnenland als in het buitenland over te laten aan particuliere instellingen. Hiervoor werden aan de belangrijkste spelers vrij gerichte subsidies beschikbaar gesteld. Door voorwaarden te verbinden aan de besteding van deze subsidiegelden had het ministerie toch een vrij sterk sturende rol in deze.

In de jaren '90 krijgt het Ministerie van Economische Zaken een meer voorwaardenscheppende rol. De promotieactiviteiten kwamen voor rekening van de zogenaamde spitsorganisaties: het Nederlands Bureau voor Toerisme (NBT) en de Stichting Toerisme en Recreatie AVN. Deze laatste stichting bestaat sinds 1993 en is een samenwerkingsverband van de ANWB, de ANVV (Nederlandse VVV's) en de afdeling binnenland van het Nederlands Bureau voor Toerisme (NBT). Deze samenwerking is ontstaan vanuit de behoefte toeristische informatie te delen en te verzamelen. Deze stichting kreeg de verantwoordelijkheid voor de promotie van een vakantie in Nederland op de binnenlandse markt. Het overgebleven deel van het NBT bleef verantwoordelijk voor de promotie van Nederland in het buitenland. Hiervoor kregen zij een meer algemene subsidie die zij moesten spenderen aan drie kernactiviteiten: Holland

promotie, innovatie- en ontwikkelingsactiviteiten en commerciële activiteiten. In 1999 werd er gestart om de krachten van deze beide organisaties te bundelen wat leidde de oprichting van Toerisme Recreatie Nederland (TRN), waarbij het Nederlands Congres Bureau (NCB) zich per 1 juli 2001 aansloot.

3.2.6 Verbeteren dienstverlening

Naast versterking van propaganda in binnen- en buitenland en het verbeteren van de prijs kwaliteit verhouding richtte de overheid zich ook op het verbeteren van de dienstverlening in de toeristische sector. Dit moest bereikt worden door een vergroting van de toegankelijkheid van het toeristische product en door een verbetering van de serviceverlening.

Toeristische onderwijs

Om goede dienstverlening te bereiken zijn goede vakopleidingen erg belangrijk. Coördinerend orgaan op het gebied van toeristisch-recreatief onderwijs is de Stichting Vakopleidingen voor Toerisme en Recreatie (SVATOR). Hierin zijn onder andere het toeristische bedrijfsleven en het vervoerswezen in vertegenwoordigd. De doelstelling van de stichting is het scheppen van voorwaarden voor de opleiding van lagere, middelbare en hogere functies op het gebied van toerisme en recreatie. Daarnaast probeert de stichting de coördinatie van bestaande en nieuw te vormen opleidingen te bevorderen. Zo stelt de stichting exameneisen vast en heeft zij een adviserende rol naar de overheid toe.

Standaardisatie

In 1973 werd met behulp van financiële steun van het Ministerie van Economische Zaken het Nationaal Reserveringscentrum (NRC) opgericht met als doel een centraal orgaan te zijn voor alle reserveringen voor hotel, bungalow en kampeeraccommodatie. Naast een centraal reserveringsorgaan werd op initiatief van het Ministerie van Economische Zaken eind jaren '70 ook een werkgroep opgezet om de automatisering van de toeristische informatie te onderzoeken. Deze werkgroep onderzocht het benodigde beleid voor de korte en lange termijn. Met een geautomatiseerd systeem zou beter op de wensen van de moderne toerist ingesprongen kunnen worden, tevens zou de communicatie tussen reisbureaus en touroperators efficiënter worden. Ook de hotelclassificatie werd in 1978 gestandaardiseerd. Aan de hand van objectieve criteria werden de hotels in vijf klassen onderverdeeld. De classificatie was geldig voor hotels in de Benelux en was tot stand gekomen in het kader van de Bijzondere Benelux Commissie voor het Toerisme. Ook voor landelijke kampeerbedrijven werd door de Nederlandse Kampeerraad, ANWB, ANVV, Recron en NBT gewerkt aan een classificatie. Het Ministerie van Economische Zaken was hier als waarnemer bij betrokken.

Vakantiespreiding

Met vakantiespreiding is het mogelijk beter gebruik te maken van de mogelijkheden die de toeristische sector biedt. Naast het feit dat het merendeel van de vakantiegangers in

1975 voorkeur uitsprak voor een vakantie buiten het hoogseizoen, waren er natuurlijk ook economische motieven voor vakantiespreiding. Door de toename van het aantal mensen dat op vakantie ging alsmede de toename van de vakantieduur, werd de belasting van accommodatie en personeel verhoogd. Met spreiding van de vakantiedrukke kon beter aan de vraag naar accommodatie van de toerist voldaan worden en werd de dienstverlening ook verbeterd door een verminderde werkdruk en het aannemen van meer vakbekwaam personeel.

Pas in de jaren '80 werd de vakantiespreiding ook daadwerkelijk ingevoerd.

Voor promotie van de vakantiespreiding werd gebruik gemaakt van de diensten van het Nationaal Bureau voor Toerisme, die hiervoor een subsidie ontving.

3.2.7 Onderzoek

Vanaf jaren '50 werd er statistisch onderzoek gedaan naar toerisme en vreemdelingenverkeer door het CBS. Het aantal overnachtingen en herkomst van buitenlanders werden onder andere onderzocht. Daarnaast hield het CBS zich bezig met motivation research: waarom komen mensen naar Nederland, wat is hun indruk van het land en wat verwachten zij. Wetenschappelijk onderzoek naar toerisme begon in de jaren '60 langzaam op de komen. Naast praktische onderzoeken werden ook beleidsondersteunende onderzoeken uitgevoerd. Hiervoor werd onder andere het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT) ingeschakeld. Ook werd samengewerkt met het CBS om goed inzicht te krijgen in internationaal toerisme naar Nederland. Daarnaast werd een begin gemaakt met regionale onderzoeken naar regio's die in ontwikkeling achter bleven.

In de jaren '80 is een verschuiving waar te nemen naar beleidsonderbouwend onderzoek. Dit kenmerkte zich door de praktische toepasbaarheid van de resultaten. Dat vormde de basis voor te nemen acties door overheid of bedrijfsleven.

Veel aandacht ging ook uit naar het opstellen van het toeristisch recreatief ontwikkelingsplan (TROP) voor iedere provincie en de Rijnmond en Flevoland. De opstelling van de TROP's werd gesubsidieerd door het Ministerie van Economische Zaken.

In de jaren '90 werd onderzoek in dienst gesteld van de beoogde professionalisering van de bedrijfstak. Er werd gestreefd naar internationale harmonisatie van onderzoeksmethodes en statistieken. En er werd meer rekening gehouden en onderzoek gedaan naar de voorkeur van de consument die een grotere rol is gaan spelen. Hierbij speelde overleg met de consumentenorganisaties een rol. Ook vanuit de EU is er geld beschikbaar voor onderzoek dat zich richt op bepaalde regio's.

Onderzoeksgegevens werden vooral gebruikt voor beleidsevaluatie.

4. Lijst met gebruikte afkortingen

ANVR	Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen
ANVV	Algemene Nederlandse Vereniging van VVV's
ANWB	Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CRM	Ministerie van Cultuur Recreatie en Maatschappelijk werk
EZ	Ministerie van Economische Zaken
IPS	Integraal Structuurplan Noorden des Lands
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
NBT	Nationaal Bureau voor Toerisme
NCB	Nederlands Congres Bureau
NRC	Nationaal Reserveringscentrum
NRIT	Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme
Recron	Vereniging van Recreatieondernemers Nederland
SVATOR	Stichting Vakopleidingen voor Toerisme en Recreatie
TROP	Toeristisch recreatief ontwikkelingsplan
TRN	Toerisme Recreatie Nederland
VNC	Vereniging Nederlandse Congres- en vergaderbelangen
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu
VWS	Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
WIR	Wet Investeringsrekening

5. Selectielijsten

5.1 Algemeen

Beleidsontwikkeling en evaluatie

Nummer: 1
Actor: Minister van Economische Zaken
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Handeling: Het voorbereiden, vaststellen, evalueren en coördineren van het beleid ten aanzien van het toerisme
Periode: 1945 -
Product: Beleidsnotities, beleidsnota's, rapporten, evaluaties.

(Advies-) Commissies

Nummer: 2
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het instellen van (advies-)commissies ten aanzien van het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: Instellingsbesluit
Grondslag: Kaderwet adviescolleges, art. 4, art. 11 (Stb. 1996, 378)
Opmerking: Voorbeelden zijn:
Adviescommissie Verbetering Toeristische Dienstverlening

Nummer: 3
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het benoemen van leden van (advies-)commissies werkzaam op het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: benoemingsbeschikkingen
Grondslag: Kaderwet adviescolleges, art. 4, art. 11 (Stb. 1996, 378)

Nummer: 4
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het faciliteren op gebied van bedrijfsvoering en logistiek ten aanzien van (advies-)commissies
Periode: 1945 -

Product: administratieve correspondentie, financiële stukken (rekeningen, afschriften)
Grondslag: Kaderwet adviescolleges, art. 4, art. 11 (Stb. 1996, 378)

Nummer: 5
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verzoeken om en reageren op een advies van een (advies-)commissie inzake het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: adviesaanvragen en reacties op adviezen
Opmerking: In sommige gevallen geeft een adviescommissie een advies op verzoek van de minister en soms doet ze dat op eigen initiatief. Ook de adviesaanvraag door EZ wordt onder deze handeling begrepen.

Verantwoording van en voorlichting over beleid

Nummer: 6
Actor: Minister van Economische Zaken
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Handeling: Het informeren van de Staten-Generaal over het beleid ten aanzien van het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Opmerking: Het beantwoorden van Kamervragen, anderszins informeren van Kamercommissies en Kamerleden
Bronnen: Grondwet, art. 97 (voor 1953)
Grondwet, art. 104 (1953 - 1982)
Grondwet, art. 68 (1983 - heden)

Nummer: 7
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beantwoorden van brieven van burgers, bedrijven en instellingen over het beleid ten aanzien van het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945-
Product: Brieven, nota's, notities
Opmerking: Het behandelen van klachten of verzoeken maakt deel uit van deze handeling

Nummer: 8
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: o.m. websites, brochures, etc.

Subsidie

Nummer: 9
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het beslissen op bezwaarschriften naar aanleiding van beschikkingen (subsidiebesluiten) op het gebied van toerisme
Periode: 1945 -
Product: beschikkingen (op bezwaar)
Opmerking: Deze taak wordt (heden) uitgeoefend door de directie Wetgeving en Juridische Zaken(WJZ), de centrale juridische stafdirectie van EZ
Grondslag: Algemene wet bestuursrecht, art. 7:1, art. 6:4 (sinds 1994)

Juridische functie

Nummer: 10
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het behandelen van beroepszaken op het gebied van toerisme die bij bestuursrechtelijke colleges aanhangig zijn gemaakt
Periode: 1945 -
Product: verweerschriften, brieven
Opmerking: Deze taak wordt (heden) uitgeoefend door de directie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ), de centrale juridische stafdirectie van EZ
Bronnen: Dossier Nieuwe Bewindspersonen EZ (2002, pag. 55)

Onderzoek

Nummer: 11
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het voorbereiden van intern onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten over het beleid ten aanzien van het toerisme
Periode: 1945 -
Product: brieven, nota's, rapporten

Nummer: 12
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk) onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten met betrekking op het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: Offerte, brieven en rapport

Nummer: 13
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het begeleiden van (wetenschappelijk) onderzoek naar het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: Notities, notulen en brieven

Nummer: 14
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek naar het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: Notities, brieven, etc.

Nummer: 15
Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het financieren van (wetenschappelijk) onderzoek naar het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Product: Rekeningen en declaraties

Nummer: 38
Actor: Centraal Bureau voor de Statistiek
Handeling: Het doen van (statistisch) onderzoek naar het vreemdelingenverkeer en toerisme
Periode: 1946 -
Product: onderzoeksrapporten
Bronnen: Nota's toerisme Ministerie van Economische Zaken
Richtlijn 95/57/EG inzake statistische informatie over toerisme Stcrt. 1996, nr 142 pag. 7

Overleg

Nummer: 26
Actor: Vakminister
Handeling: Het voeren van (interdepartementaal) overleg met andere overheidsorganen aangaande het beleidsterrein toerisme
Periode: 1945 -
Opmerking: Het voeren van (interdepartementaal) overleg (vnl. met de Ministeries VWS, LNV, V&W en VROM) en overleg met Provinciale Staten. Hieronder wordt ook overleg in het verband van werkgroepen verstaan.

Nummer: 27
Actor: Vakminister

Handeling: Het voeren van overleg met diverse nationale belangenorganisaties
 aangaande het beleidsterrein toerisme
 Periode: 1945 -
 Bronnen: Nota's toerisme Ministerie van Economische Zaken
 Brief aan Tweede Kamer 2001-2002, 26419 nr. 9

 Nummer: 28
 Actor: Vakminister
 Handeling: Het (mede-)voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van
 internationale regelingen en verdragen inzake het beleidsterrein toerisme
 en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele
 organisaties
 Periode: 1945 -
 Product: Internationale regelingen, nota's, notities en rapporten
 Opmerking: Voorbeelden van internationale organisaties zijn de OESO, WTO, EU en
 de VN

5.2 Stimuleringsmaatregelen (wetgeving)

Nummer: 16
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het voorbereiden, vaststellen, wijzigen en intrekken van
 subsidieregelingen ten aanzien van organisaties die zich bezig houden
 met toerisme
 Periode: 1945 –
 Product: Subsidieregelingen, voorbereidende stukken
 Opmerking: De subsidieregelingen bevatten o.a. bepalingen betreffende:
 criteria voor de verstrekking van de financiële middelen (subsidies),
 aanvraag en besluitvorming, verplichtingen voor de aanvrager/ ontvanger,
 hoogte van de subsidie, verstrekking van gegevens door aanvrager,
 intrekking en wijziging van de subsidieverlening of -vaststelling
 Grondslag: Kaderwet verstrekking financiële middelen EZ, art. 2 (Stb. 1993, 650 /
 vervallen in 1996, Stb. 180)
 Kaderwet EZ-subsidies, art. 3 (Stb. 1996, 180)

 Nummer: 17
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het voorbereiden, vaststellen, wijzigen en intrekken van
 kredietregelingen inzake de financiering van de nieuwbouw, reconstructie
 en modernisering van hotels in Nederland.
 Periode: 1956 – 1983
 Product: Kredietregelingen, voorbereidende stukken

Grondslag: Zie Bijlage: wet- en regelgeving: Kredietregelingen

Nummer: 18

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het (jaarlijks) vaststellen van (subsidie)plafonds voor subsidieregelingen op het gebied van toerisme

Periode: 1996 -

Product: vaststelling(sregeling) subsidieplafond (bij AMvB's of ministeriële regeling)

Grondslag: Kaderwet EZ-subsidies, art. 3 lid 3 (Stb. 1996, 180)
Awb, art. 4:22

5.3 Uitvoering (Subsidie- en kredietverlening)

Nummer: 19

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beslissen over subsidieaanvragen aan organisaties die zich bezig houden met toerisme

Periode: 1945 -

Product: Beschikkingen

Opmerking: Adviesverlening van derden terzake van de subsidieverlening wordt geacht deel uit te maken van deze handeling

Grondslag: Zie Bijlage: wet- en regelgeving: Subsidieregelingen

Nummer: 20

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het beslissen over de toekenning van kredieten en geven van kredietgaranties inzake de financiering van de nieuwbouw, reconstructie en modernisering van hotels in Nederland

Periode: 1956 - 1983

Product: Beschikkingen, overeenkomsten

Opmerking: De kredieten worden verstrekt door de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. (later de Nationale Investeringsbank N.V.) De regeling was in eerste instantie bedoeld voor hotels en cafés, maar werd later ook van toepassing op andere toeristische accommodaties zoals bungalowparken en jachthavens.

Grondslag: Zie Bijlage: wet- en regelgeving: Kredietregelingen

Nummer: 21

Actor: Minister van Economische Zaken

Handeling: Het verlenen van ontheffingen van bepalingen uit subsidiebesluiten

Periode: 1945 -

Product: ontheffingsbeschikking
 Opmerking: ook van toepassing m.b.t. kredietregelingen
 Grondslag: Zie Bijlage: wet- en regelgeving: Subsidieregelingen en Kredietregelingen

Nummer: 31
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Actor: Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen
 Stichting Nederlands Congresbureau

Handeling: Het toekennen en uitkeren van subsidies aan organisaties die zich bezig houden met toerisme

Periode: 1945-
 Product: Beschikkingen
 Opmerking: Adviesverlening van derden terzake van de subsidieverlening wordt geacht deel uit te maken van deze handeling
 Grondslag: Zie Bijlage: wet- en regelgeving: Subsidieregelingen

Nummer: 39
 Actor: College van Beroep voor het bedrijfsleven
 Handeling: Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen (subsidiebesluiten) op het gebied van toerisme

Periode: 1955 -
 Opmerking: In 1955 is de Wet bestuursrecht bedrijfsorganisatie in werking getreden (waarbij het CBB werd ingesteld)

Bronnen: Kaderwet verstrekking financiële middelen EZ, art. 9 (Stb. 1993, 650 / vervallen in 1996, Stb. 180)
 Kaderwet EZ-subsidies, art. 9 (Stb. 1996, 180)
 Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie, art. 18 lid 3

5.4 Advies, evaluatie en verantwoording

Nummer: 22
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het periodiek evalueren van de diverse subsidie- en kredietregelingen
 Periode: 1945 -
 Product: evaluatieverslagen
 Opmerking: De minister moet op grond van de Kaderwet EZ-subsidies ten minste eenmaal in de 5 jaar een verslag publiceren over de doeltreffendheid en de effecten in de praktijk
 Grondslag: Kaderwet EZ-subsidies, art. 5 (Stb. 1996, 180)
 Awb, art. 4:24

- Nummer: 23
 Actor: Minister van Economische Zaken
 Handeling: Het instellen en instandhouden van een openbaar register waarin gegevens worden vermeld omtrent genomen subsidiebeschikkingen
 Periode: 1992 - 1997
 Opmerking: Het openbaar register bevat de volgende gegevens:
 de AMvB of ministeriele regeling op grond waarvan de beschikking is genomen, naam van de ondernemer, het verstrekte bedrag, datum waarop de beschikking is genomen. De gegevens blijven tenminste 1 jaar bewaard in het register. Geen gegevens worden in het register opgenomen m.b.t. beschikkingen waarbij het te verstrekken bedrag minder dan FL 10.000,- bedraagt
 Grondslag: Kaderwet verstrekking financiële middelen EZ, art. 11(Stb. 1993, 650 / vervallen in 1996, Stb. 180)
- Nummer: 24
 Is vervallen.
- Nummer: 25
 Is vervallen.
- Nummer: 29
 Actor: Adviescommissie Toeristisch Produkt Nederland (a.c. van Gent tot 1984)
 Adviescommissie Verbetering Toeristische Dienstverlening
 Informele werkgroep toerisme (i.p.v. Adviescommissie Toeristisch Produkt Nederland en Adviescommissie Verbetering Toeristische Dienstverlening)
 Structuurcommissie voor de verblijfsrecreatiesector
 Handeling: Het gevraagd en ongevraagd geven van advies aan de minister van Economische Zaken over het beleid ten aanzien van het toerisme
 Periode: 1945 -
 Product: brieven, rapporten
 Opmerking: Adviezen worden permanent bewaard bij het Ministerie van Economische Zaken (zie handeling 5)
 Grondslag: Kaderwet adviescolleges, art. 17, art. 18 (Stb. 1996, 378)
- Nummer: 30
 Actor: Adviescommissie Toeristisch Produkt Nederland (a.c. van Gent tot 1984)
 Adviescommissie Verbetering Toeristische Dienstverlening

Informele werkgroep toerisme (i.p.v. Adviescommissie Toeristisch
Produkt Nederland en Adviescommissie Verbetering Toeristische
Dienstverlening)
Structuurcommissie voor de verblijfsrecreatiesector

Handeling: Het opstellen van periodieke rapportages en het al dan niet op verzoek
van de minister van Economische Zaken opstellen van evaluatieverslagen
waarin aandacht wordt besteed aan de doelmatigheid en doeltreffendheid
van de eigen taakvervulling

Periode: 1945 -

Product: jaarverslagen, evaluatieverslagen

Grondslag: Kaderwet adviescolleges, art. 28 lid 1, lid 2 (Stb. 1996, 378)

6. Gebruikte bronnen

6.1 Wet- en regelgeving

Kredietregelingen

Hotelkredietbeschikking 1956 (Stcrt. 1956, 186. Deze regeling is later gewijzigd in Hotelkredietbeschikking 1962)

Hotelkredietbeschikking 1962 (Stcrt 1962, 197. De regeling is later vervangen door Kredietbeschikking toeristische accommodatie 1970)

Kredietbeschikking toeristische accommodatie (KTA) 1970 (Stcrt. 1970, 44. Deze regeling is later gewijzigd in Kredietbeschikking Toeristische Accommodatie 1980, Stcrt. 1980, 102)

Kredietbeschikking toeristische accommodatie (KTA) 1980 (Stcrt. 1980, 102)

Kredietbeschikking toeristische accommodatie (KTA) 1981 (Stcrt. 1981, 156, zoals gewijzigd Stcrt. 1982, 54. Ingetrokken per 1-1-1984, Stcrt. 1983, 240)

Subsidieregelingen

Richtlijnen subsidiering toeristische accommodatie 1970 (Stcrt. 1970, 108. Ingetrokken per 1-1-1973, Stcrt. 1972, 249)

Richtlijnen subsidiëring sanitaire accommodatie middenklasse-hotels 1974 (Stcrt. 1974, 150. Deze regeling is vervangen door Richtlijnen subsidiëring sanitaire accommodatie middenklasse-hotels 1975)

Richtlijnen subsidiëring sanitaire accommodatie middenklasse-hotels 1975 (Stcrt. 1975, 78)

Subsidieregeling Toeristische Accommodatie Middenklassehotels (Stcrt. 1975, 78. Ingetrokken Stcrt. 1976, 253)

Richtlijnen subsidiering brandveiligheidsvoorzieningen logiesbedrijven 1975 (Stcrt. 1975, 165)

Subsidieregeling Brandveiligheidsvoorschriften Logiesbedrijven (Stcrt. 1975, 165. Ingetrokken Stcrt. 1976, 253)

Richtlijnen subsidiëring brandveiligheidsvoorzieningen logiesbedrijven (Stcrt. 1978, 123)

Subsidiebeschikking brandveiligheidsvoorzieningen in logiesbedrijven 1979 (Stcrt. 1979, 46)

Subsidieregeling brandveiligheidsvoorzieningen in logiesbedrijven 1981 (Stcrt. 1981, 117)

Subsidieregeling brandveiligheidsvoorzieningen in logiesbedrijven 1982 (Stcrt. 1982, 40, zoals gewijzigd Stcrt. 1982, 53. Ingetrokken per 1-1-1984, Stcrt. 1983, 240)

Stimuleringsregeling internationale congressen 1980 (Stcrt. 1980, 108, zoals gewijzigd Stcrt. 1981, 245 en Stcrt. 1982, 244. Ingetrokken Stcrt. 1983, 252)

Subsidieregeling internationale congressen 1984 (Stcrt. 1983, 252. Ingetrokken Stcrt. 1988, 253)

Subsidieregeling internationale congressen 1988 (Stcrt. 1988, 253. Ingetrokken in 1990)

Subsidieregeling automatisering reissector 1984 (Stcrt. 1984, 54, zoals gewijzigd Stcrt. 1985 en Stcrt. 1986)

Subsidieregeling reclameactiviteiten toerisme (Stcrt. 1981, 155, zoals gewijzigd Stcrt. 1982, 103)

Richtlijnen subsidiëring toeristische infrastructuur 1975 (Stcrt. 1975, 131)

Richtlijnen subsidiëring toeristische infrastructuur 1978 (Stcrt. 1978, 125, zoals gewijzigd 1978, 169)

Richtlijnen subsidiëring toeristische infrastructuur 1980 (Stcrt. 1980, 98)

Subsidieregeling Toeristische Infrastructuur (Stcrt. 1975, 131 en 132. Ingetrokken Stcrt. 1976, 253)

Subsidieregeling toeristische infrastructuur 1981 (Stcrt. 1981, 205, zoals gewijzigd Stcrt. 1982, 18. Ingetrokken per 1-1-1984, Stcrt. 1983, 240)

Subsidieregeling toeristisch-recreatieve infrastructuur (TRIS)

Ministeriële regeling bemiddelingsvergoeding kampeermiddelen (Stcrt. 1985, 220)

Overige regelingen

Richtlijn 95/57/EG inzake statistische informatie over toerisme (Stcrt 1996, nr 142 pag. 7)

6.2 Literatuur

Beleidsbrieven

- Nota inzake het toerisme (1963)
- Nota toeristisch beleid 1979 (Den Haag, 1978)
- Nota toeristisch beleid 1985 t/m 1989 (Den Haag, 1984)
- Nota Ondernemen in toerisme: Het toeristisch beleid voor de jaren negentig (TK 21 525, Den Haag, 1990)
- Voortgangsrapportage Ondernemen in toerisme: Werk in uitvoering (Ministerie

- van Economische Zaken, 11 juni 1993)
- Nota Werken aan concurrentiekracht: Het toeristisch beleid tot 2000 (Ministerie van Economische Zaken, 29 mei 1996)
- Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer, n.a.v. de motie Voûte-Droste c.s (TK 26 419, nr. 1, Ministerie van Economische Zaken, 19 februari 1999)
- Voortgangsrapportage Toerisme en recreatie (TK 26 419 nr. 3, juni 2000)
- Beleidsbrief van de staatssecretarissen van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Economische Zaken aan de voorzitter van de Tweede Kamer van 4 juli 2001 (TK 26 419 nr. 6)
- Toeristisch-Recreatief ActieProgramma van de Ministeries van Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (TK 26 419 nr. 9, maart 2002)

Overige literatuur

- Toeristisch Produkt Beleid, evaluerende uitrapportage NRIT 1995
- Naar minder administratieve lasten - Ministerie van Economische Zaken 1995
- BEA, Wetten, regels en heffing voor de toeristische sector. Knelpunten en oplossingsrichtingen (Hoofddorp, 1997)
- Toerend door Beleid eindrapport ES-project Toerisme 1997
- R. van der Wal, Openluchtrecreatie. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein openluchtrecreatie in de periode 1945-1996 (Den Haag, 1998) Pivotrapport nr 51.
- R. Haans, Vooronderzoek resterende institutionele onderzoeken Ministerie van Economische Zaken (Leidschendam, 2001)
- Werkplan DG Ondernemingsklimaat en Directie REB 2003